

TARTU ÜLIKOOL

Ajamäärsõnadel *koheselt ja kohe* pole mingit vahet! Kas tõesti?

**Lydia Risberg (EKI, TÜ)
Maarja-Liisa Pilvik (TÜ)
Liina Lindström (TÜ)**

24. aprill 2025

Sissejuhatus

EKKD-TA2 „Eesti keele morfosüntaktiline varieerumine“ (01.01.2024–31.12.2027)

- ÕS 1960–2018: {koheselt} → kohe
- Looksulgudes on sõnad, mida ei soovitata kasutada.

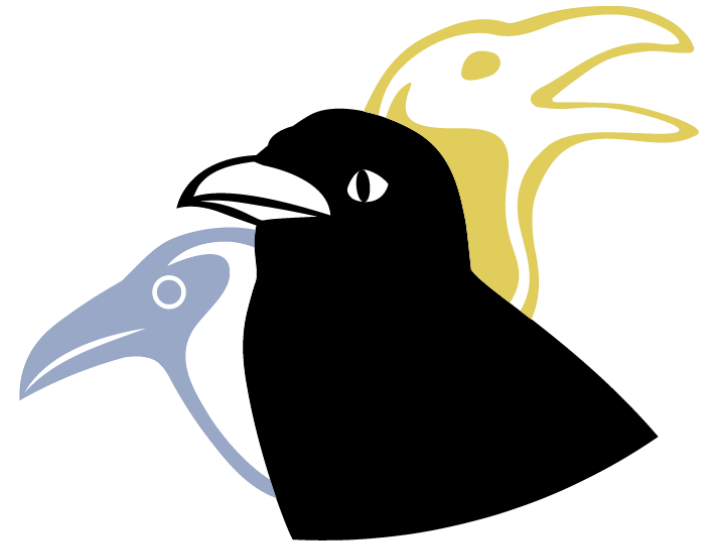

VarEs

Sissejuhatus

EKKD-TA2 „Eesti keele morfosüntaktiline varieerumine“ (01.01.2024–31.12.2027)

- ÕS 1960–2018: {koheselt} → kohe
- Looksulgudes on sõnad, mida ei soovitata kasutada.
- *kohe → kohene → koheselt*

VarEs

Keelekorraldusallikad

- Johannes Aavik (1936) eristas tuletusliidete *-lt* ja *-sti* tähendusi.
- „*/t*-tuletisi eelistavad kõik kaasaegsed autorid“ (Villup 1969: 95).

Keelekorraldusallikad

- Johannes Aavik (1936) eristas tuletusliidete *-lt* ja *-sti* tähendusi.
- „*/t*-tuletisi eelistavad kõik kaasaegsed autorid“ (Villup 1969: 95).
- „Eesti keele grammatika. I osa“ (1995: 599–600):
 - „*-lt* on kõige sagedam määrsõnaliide tänapäeva eesti kirjakeeles.“

Keelekorraldusallikad

- Johannes Aavik (1936) eristas tuletusliidete *-lt* ja *-sti* tähendusi.
- „*/t*-tuletisi eelistavad kõik kaasaegsed autorid“ (Villup 1969: 95).
- „Eesti keele grammatika. I osa“ (1995: 599–600):
 - „*-lt* on kõige sagedam määrsõnaliide tänapäeva eesti kirjakeeles.“
 - „**Harilikult ei liitu** *-lt* *ne*-adjektiivile, mis on juba ise adverbist tuletatud, näiteks *vastastikku* → *vastastikune* ja mitte enam **vastastikuselt*, samuti **ainitiselt*.“

Keelekorraldusallikad

- Johannes Aavik (1936) eristas tuletusliidete *-lt* ja *-sti* tähendusi.
- „*/t*-tuletisi eelistavad kõik kaasaegsed autorid“ (Villup 1969: 95).
- „Eesti keele grammatika. I osa“ (1995: 599–600):
 - „*-lt* on kõige sagedam määrsõnaliide tänapäeva eesti kirjakeeles.“
 - „**Harilikult ei liitu** *-lt* *ne*-adjektiivile, mis on juba ise adverbist tuletatud, näiteks *vastastikku* → *vastastikune* ja mitte enam **vastastikuselt*, samuti **ainitiselt*.“
 - **Tuletis *koheselt* on paberlikku stiili.**“

Keelekorraldusallikad

- Johannes Aavik (1936) eristas tuletusliidete *-lt* ja *-sti* tähendusi.
- „*/t*-tuletisi eelistavad kõik kaasaegsed autorid“ (Villup 1969: 95).
- „Eesti keele grammatika. I osa“ (1995: 599–600):
 - „*-lt* on kõige sagedam määrsõnaliide tänapäeva eesti kirjakeeles.“
 - „**Harilikult ei liitu** *-lt* *ne*-adjektiivile, mis on juba ise adverbist tuletatud, näiteks *vastastikku* → *vastastikune* ja mitte enam **vastastikuselt*, samuti **ainitiselt*.“
 - **Tuletis *koheselt* on paberlikku stiili.**“
- „Sellised tuletised on **tarbetud** ja **mõjuvad eriti paberlikuna**“ (EKK 2020: 372).
- „Paraku on *-lt* kujunenud **moeliiteks**, mida kasutatakse ka seal, kus **teda sugugi tarvis pole**. Sellega markeeritakse **tarbetult** .. tüvimäärsõnu (*koheselt* pro *kohe*).“ (EKK 2020: 372; ka EKK 1997)

Keelekorraldusallikad

- Johannes Aavik (1936) eristas tuletusliidete *-lt* ja *-sti* tähendusi.
- „*/t*-tuletisi eelistavad kõik kaasaegsed autorid“ (Villup 1969: 95).
- „Eesti keele grammatika. I osa“ (1995: 599–600):
 - „*-lt* on kõige sagedam määrsõnaliide tänapäeva eesti kirjakeeles.“
 - „**Harilikult ei liitu** *-lt* *ne*-adjektiivile, mis on juba ise adverbist tuletatud, näiteks *vastastikku* → *vastastikune* ja mitte enam **vastastikuselt*, samuti **ainitiselt*.“
 - **Tuletis *koheselt* on paberlikku stiili.**“
- „Sellised tuletised on **tarbetud** ja **mõjuvad eriti paberlikuna**“ (EKK 2020: 372).
- „Paraku on *-lt* kujunenud **moeliiteks**, mida kasutatakse ka seal, kus **teda sugugi tarvis pole**. Sellega markeeritakse **tarbetult** .. tüvimäärsõnu (*koheselt* pro *kohe*).“ (EKK 2020: 372; ka EKK 1997)
- „Mitme määruseliigi, eriti aja-, viisi- ja hulgamääruse vormistamisel asendatakse nende **traditsiooniline esinemiskuju** (liiteta määrsõna [jt]), **mis enamasti on vormilt lihtsam, täiesti ilmaasjata** *lt*-liitelise määrsõnaga.“ (Erelt 2019: 63; ka Mäearu 2000; EKK 1997: 418–419)

Keelekorraldusallikad

- Johannes Aavik (1936) eristas tuletusliidete *-lt* ja *-sti* tähendusi.
- „*lt*-tuletisi eelistavad kõik kaasaegsed autorid“ (Villup 1969: 95).
- „Eesti keele grammatika. I osa“ (1995: 599–600):
 - „*-lt* on kõige sagedam määrsõnaliide tänapäeva eesti kirjakeeles.“
 - „**Harilikult ei liitu** *-lt* *ne*-adjektiivile, mis on juba ise adverbist tuletatud, näiteks *vastastikku* → *vastastikune* ja mitte enam **vastastikuselt*, samuti **ainitiselt*.“
 - **Tuletis koheselt on paberlikku stiili.**“
- „Sellised tuletised on **tarbetud** ja **mõjuvad eriti paberlikuna**“ (EKK 2020: 372).
- „Paraku on *-lt* kujunenud **moeliiteks**, mida kasutatakse ka seal, kus **teda sugugi tarvis pole**. Sellega markeeritakse **tarbetult** .. tüvimäärsõnu (*koheselt* pro *kohe*).“ (EKK 2020: 372; ka EKK 1997)
- „Mitme määruseliigi, eriti aja-, viisi- ja hulgamääruse vormistamisel asendatakse nende **traditsiooniline esinemiskuju** (liiteta määrsõna [jt]), **mis enamasti on vormilt lihtsam, täiesti ilmaasjata** *lt*-liitelise määrsõnaga.“ (Erelt 2019: 63; ka Mäearu 2000; EKK 1997: 418–419)
- AMSS 2013: *koheselt* □ *kohe, otsekohe, viivitamata*
 - „Ületuletus – ***lt*-liide ei anna sõnale midagi juurde**. *lt*-tuletis teeb sõnastuse sageli kantseliitlikuks.“

ÕS SELGITAB

 Selgitused on töös, nende sõnastus võib muutuda. Järgmine ÕS ilmub 2025. aastal.

Sõnad **kohe** ja **koheselt** on sünonüümid tähenduses 'selsamal hetkel'. Varasemates ÕS-ides soovitati vältida tuletisi, mille sõnaliik ja tähendus on algsega võrreldes sama (*kohe* > *kohene* > *koheselt*), kuid kasutuses võivad need juurduda. Eesti keele ühendkorpuse (2023) tarbe- ja teabetekstides esineb enamasti *kohe* (90%).

vähem esineb *koheselt* (10%). ÕS 2025-s on lähtunud põhimõttest, et produktiivsetes tuletustüüpides võivad uued sõnakujud tekkida ka sama tähenduse jaoks (Kasik 2015: 47).

(05.02.2025)

ÕS SELGITAB

 Selgitused on töös, nende sõnastus võib muutuda. Järgmine ÕS ilmub 2025. aastal.

Sõnad **kohe** ja **koheselt** on sünonüümid tähenduses 'selsamal hetkel'. Varasemates ÕS-ides soovitati vältida tuletisi, mille sõnaliik ja tähendus on algsega võrreldes sama (*kohe* > *kohene* > *koheselt*), kuid kasutuses võivad need juurduda. Eesti keele ühendkorpuse (2023) tarbe- ja teabetekstides esineb enamasti *kohe* (90%).

vähem esineb *koheselt* (10%). ÕS 2025-s on lähtunud põhimõttest, et produktiivsetes tuletustüüpides võivad uued sõnakujud tekkida ka sama tähenduse jaoks (Kasik 2015: 47).

(05.02.2025)

EKI teatmik

Eesti õigekeelsuskäsiraamat

Peatükk „Liiasus“:
„Liiasus on keeles tavapärane nähtus ning seda esineb igal tasandil. Liiasusel on oma otstarve: see aitab rõhutada mõtet ning parandada mõistetavust.“

**Arvatakse, et liiane tähendab *ülearust* ja
seega *kasutat*.**

**Ent kui midagi on liiane, ei tähenda see
sugugi funktsiooni puudumist.**

(Christian Lehmann 2005: 2–3)

Keeleteadus liiasusest

- Liiasus on keele üks olulisi omadusi (Wit & Gillette 1999; Bazzanella 2011).

Keeleteadus liiasusest

- Liiasus on keele üks olulisi omadusi (Wit & Gillette 1999; Bazzanella 2011).
- Pres-, aga ka osad deskriptiivsed käistlused: selge ja täpse väljenduse jaoks on vajalik väljenduse ökonoomsus (Wit & Gillette 1999).

Keeleteadus liiasusest

- Liiasus on keele üks olulisi omadusi (Wit & Gillette 1999; Bazzanella 2011).
- Pres-, aga ka osad deskriptiivsed käistlused: selge ja täpse väljenduse jaoks on vajalik väljenduse ökonoomsus (Wit & Gillette 1999).
- **Ökonoomne ja liiane toimivad suhtluses käsikäes** (Wit & Gillette 1999).
- Liiasust on vaja, see tagab arusaadavuse isegi keerulistes suhtlusolukordades (Lehmann 2005; Gibson jt 2019).

Keeleteadus liiasusest

- Liiasus on keele üks olulisi omadusi (Wit & Gillette 1999; Bazzanella 2011).
- Pres-, aga ka osad deskriptiivsed käistlused: selge ja täpse väljenduse jaoks on vajalik väljenduse ökonoomsus (Wit & Gillette 1999).
- **Ökonoomne ja liiane toimivad suhtluses käsikäes** (Wit & Gillette 1999).
- Liiasust on vaja, see tagab arusaadavuse isegi keerulistes suhtlusolukordades (Lehmann 2005; Gibson jt 2019).
- Wit & Gillette (1999):
- Grammatiline liiasus – keelesisene, süstemaatiline ja kohustuslik (nt *I speak* vs. *(s)he speakss*).

Keeleteadus liiasusest

- Liiasus on keele üks olulisi omadusi (Wit & Gillette 1999; Bazzanella 2011).
- Pres-, aga ka osad deskriptiivsed käistlused: selge ja täpse väljenduse jaoks on vajalik väljenduse ökonoomsus (Wit & Gillette 1999).
- **Ökonoomne ja liiane toimivad suhtluses käsikäes** (Wit & Gillette 1999).
- Liiasust on vaja, see tagab arusaadavuse isegi keerulistes suhtlusolukordades (Lehmann 2005; Gibson jt 2019).
- Wit & Gillette (1999):
- Grammatiline liiasus – keelesisene, süstemaatiline ja kohustuslik (nt *I speak* vs. *(s)he speakss*).
- Kontekstuaalne liiasus – vabatahtlik, ei ole grammatilises mõttes kohustuslik.

Keeleteadus liiasusest

- Liiasus on keele üks olulisi omadusi (Wit & Gillette 1999; Bazzanella 2011).
- Pres-, aga ka osad deskriptiivsed käistlused: selge ja täpse väljenduse jaoks on vajalik väljenduse ökonoomsus (Wit & Gillette 1999).
- **Ökonoomne ja liiane toimivad suhtluses käsikäes** (Wit & Gillette 1999).
- Liiasust on vaja, see tagab arusaadavuse isegi keerulistes suhtlusolukordades (Lehmann 2005; Gibson jt 2019).
- Wit & Gillette (1999):
- Grammatiline liiasus – keelesisene, süstemaatiline ja kohustuslik (nt *I speak* vs. *(s)he speaks*s).
- Kontekstuaalne liiasus – vabatahtlik, ei ole grammatilises mõttes kohustuslik.
- Kasutatakse nt rõhutamiseks või intensiivistamiseks,
- **liiane element võib väljendi tähendust tugevdada.**

**Sellised [*vist* > *vististi*] adverbituletised
ei ole eesti keeles haruldased, vrd
harva > *harvasti*, *ruttu* > *rutusti*,
kohe > *koheselt*.**

**Tuletusliide rõhutab neis tüve tähendust
seda leksikaalselt muutmata.**

(Külli Prillop, Külli Habicht 2022: 42)

Kasutus 20. sajandil

- DIGARi Eesti artiklid
- 1900–1969 (ÕS 1960-le järgnenud kümnendi lõpuni).
- Praeguseks ainult *koheselt*, hiljem võrdlus *kohe* kasutusega.

Kasutus 20. sajandil

- DIGARi Eesti artiklid
- 1900–1969 (ÕS 1960-le järgnenud kümnendi lõpuni).
- Praeguseks ainult ***koheselt***, hiljem võrdlus *kohe* kasutusega.
- „...agenti, kes kinnitamise asjandusi tunneb, otsitakse **koheselt** ametisse astumiseks.“ (1906)

Kasutus 20. sajandil

- DIGARi Eesti artiklid
- 1900–1969 (ÕS 1960-le järgnenud kümnendi lõpuni).
- Praeguseks ainult ***koheselt***, hiljem võrdlus *kohe* kasutusega.
- „...agenti, kes kinnitamise asjandusi tunneb, otsitakse **koheselt** ametisse astumiseks.“ (1906)
- Sajandi algul pigem valetuvastus: *otse koheselt* ja *kohaselt*.
 - „See on **otse koheselt** öeldud, mõõtmata...“ (1913)
 - „...wallanõukogude esimehed, kes kas kaudselt ehk **otse koheselt** wäejooksikuile abiks on...“ (1919)

Kasutus 20. sajandil

- DIGARi Eesti artiklid
- 1900–1969 (ÕS 1960-le järgnenud kümnendi lõpuni).
- Praeguseks ainult **koheselt**, hiljem võrdlus *kohe* kasutusega.
- „...agenti, kes kinnitamise asjandusi tunneb, otsitakse **koheselt** ametisse astumiseks.“ (1906)
- Sajandi algul pigem valetuvastus: *otse koheselt* ja *kohaselt*.
 - „See on **otse koheselt** öeldud, mõõtmata...“ (1913)
 - „...wallanõukogude esimehed, kes kas kaudselt ehk **otse koheselt** wäejooksikuile abiks on...“ (1919)
- Kahtlustus: *otsekoheselt* ‘otse, keerutamata’ → *koheselt* ‘vahetult kohe’.
 - „Siin kohal peame oma kohuseks **otse koheselt** imestust ilmutama...“ (1902)

Kasutus 20. sajandil

- DIGARi Eesti artiklid
- 1900–1969 (ÕS 1960-le järgnenud kümnendi lõpuni).
- Praeguseks ainult **koheselt**, hiljem võrdlus *kohe* kasutusega.
- „...agenti, kes kinnitamise asjandusi tunneb, otsitakse **koheselt** ametisse astumiseks.“ (1906)
- Sajandi algul pigem valetuvastus: *otse koheselt* ja *kohaselt*.
 - „See on **otse koheselt** öeldud, mõõtmata...“ (1913)
 - „...wallanõukogude esimehed, kes kas kaudselt ehk **otse koheselt** wäejooksikuile abiks on...“ (1919)
- Kahtlustus: *otsekoheselt* ‘otse, keerutamata’ → *koheselt* ‘vahetult kohe’.
 - „Siin kohal peame oma kohuseks **otse koheselt** imestust ilmutama...“ (1902)
- Alates 1936 hakkab *koheselt* ajalises tähenduses laiemalt levima.

Kasutus 20. sajandil

- DIGARi Eesti artiklid
- 1900–1969 (ÕS 1960-le järgnenud kümnendi lõpuni).
- Praeguseks ainult **koheselt**, hiljem võrdlus *kohe* kasutusega.
- „...agenti, kes kinnitamise asjandusi tunneb, otsitakse **koheselt** ametisse astumiseks.“ (1906)
- Sajandi algul pigem valetuvastus: *otse koheselt* ja *kohaselt*.
 - „See on **otse koheselt** öeldud, mõõtmata...“ (1913)
 - „...wallanõukogude esimehed, kes kas kaudselt ehk **otse koheselt** wäejooksikuile abiks on...“ (1919)
- Kahtlustus: *otsekoheselt* ‘otse, keerutamata’ → *koheselt* ‘vahetult kohe’.
 - „Siin kohal peame oma kohuseks **otse koheselt** imestust ilmutama...“ (1902)
- Alates 1936 hakkab *koheselt* ajalises tähenduses laiemalt levima.
- „Kohale kutsutud tuletõrje likvideeris tuleohu **koheselt**.“ (1939, kirjeldav)

Kasutus 20. sajandil

- DIGARi Eesti artiklid
- 1900–1969 (ÕS 1960-le järgnenud kümnendi lõpuni).
- Praeguseks ainult **koheselt**, hiljem võrdlus *kohe* kasutusega.
- „...agenti, kes kinnitamise asjandusi tunneb, otsitakse **koheselt** ametisse astumiseks.“ (1906)
- Sajandi algul pigem valetuvastus: *otse koheselt* ja *kohaselt*.
 - „See on **otse koheselt** öeldud, mõõtmata...“ (1913)
 - „...wallanõukogude esimehed, kes kas kaudselt ehk **otse koheselt** wäejooksikuile abiks on...“ (1919)
- Kahtlustus: *otsekoheselt* ‘otse, keerutamata’ → *koheselt* ‘vahetult kohe’.
 - „Siin kohal peame oma kohuseks **otse koheselt** imestust ilmutama...“ (1902)
- Alates 1936 hakkab *koheselt* ajalises tähenduses laiemalt levima.
- „Kohale kutsutud tuletõrje likvideeris tuleohu **koheselt**.“ (1939, kirjeldav)
- „Asja üldtähtsuse pärast, võetagu küsimuse korraldamine **koheselt** käsile.“ (1937, käsk)

koheselt

Kümnend	Vasteid	Ajatähendus	otse()koheselt	Ei loe lauset välja; valetuvastus (kohaselt)	Käsk/kohustuslikkus (üksnes ajatähenduses)
1900–1909	10	1	7	3	1
1910–1919	36	2	25	9	1
1920–1929	82	2	47	33	1
1930–1939	131	32	57	42	8 (25,0%)
1940–1949	2616 (300)	282	0	18	186 (66,0%)
1950–1959	7328 (300)	300	0	0	210 (70,0%)
1960–1969	1755 (235)	227	1	7	137 (60,4%)

koheselt

Kümnend	Vasteid	Ajatähendus	otse()koheselt	Ei loe lauset välja; valetuvastus (kohaselt)	Käsk/kohustuslikkus (üksnes ajatähenduses)
1900–1909	10	1	7	3	1
1910–1919	36	2	25	9	1
1920–1929	82	2	47	33	1
1930–1939	131	32	57	42	8 (25,0%)
1940–1949	2616 (300)	282	0	18	186 (66,0%)
1950–1959	7328 (300)	300	0	0	210 (70,0%)
1960–1969	1755 (235)	227	1	7	137 (60,4%)

1970–1979: 1354

1980–1989: 1453

1990–1999: 2494

Uurimisküsimused

Laiemalt: miks kasutatakse lühema *kohe* asemel pikemat vormi *koheselt*?

Hüpotees: *koheselt* rõhutab **kiireloomulisust** ja **ajalist vahetust** enam kui *kohe*, mille ajatähendus võib olla ähmane (nt ka 'õige pea').

Kitsamalt: kas ajamäärused *kohe* ja *koheselt* esinevad
erinevates žanrides?
erinevates morfosüntaktilistes kontekstides?
erineva keerukusega tekstides?

Hüpotees: *koheselt* kasutus seostub enam formaalse suhtlusega.

Hüpotees: *koheselt* kasutus seostub enam kohustuslikkust, võimalikkust ja vajalikkust väljendavate markeritega.

Hüpotees: *koheselt* kasutus seostub enam keerukamate tekstidega.

Materjal ja meetod

Eesti keele ühendkorpus 2023 (Koppel jt 2023; Sketch Engine, vt Kilgarriff jt 2014)

- **kohe** (1 762 386, peale ajalise tähenduse ka ruumiline ja rõhutav)
- **koheselt** (128 156)
- Kõrvale jäid: *otsekohe* (35 019), *kohe-kohe* (25 148), *kohemaid* (4754)
- **koheselt 500** lause juhuvalim
- **kohe 700** lause juhuvalim (ajaline 78%, rõhutav 14%, ruumiline 3%; kasutuskõlbmatuid lauseid 4%)
- Et juhuvalimid pärineksid nii autentsetest, toimetamata tekstidest kui ka toimetatud tekstidest, võtsime näited kolmest žanrist: blogid, foorumid ja perioodika.
- Sõnavaliku seoseid žanri, modaalsuse, lausestruktuuri ja kontekstuaalse kompleksuse teguritega analüüsisime keelevarieerumise levinud meetoditega (hiirut-testid ning tingimuslikud otsustuspuud).

Kodeeritud tunnused

Žanr: perioodika, blogid, foorumid (tasakaalustamata)

Morfosüntaktilised tunnused:

- ajamäärsõna asukoht osalauses

----- (ainult verbi sisaldavates lausetes)

- kõneliik
- verbi finiitsus
- finiitverbi aeg
- finiitverbi modaalsus
- finiitverbi isik
- ajamäärsõna asukoht finiitverbi suhtes

Muud kontekstitunnused:

- rõhutatus
- kohustuslikkus muul viisil kui modaalverbiga
- formaalsus

Ühetunnuseline analüüs

Žanr: perioodika, blogid, foorumid (tasakaalustamata)

Morfosüntaktilised tunnused:

- ajamäärsõna asukoht osalauses ($p = 0,01$, $V = 0,09$)

----- (ainult verbi sisaldavates lausetes)

- kõneliik
- verbi finiitsus
- finiitverbi aeg
- finiitverbi modaalsus
- finiitverbi isik ($p < 0,001$, $V = 0,18$)
- ajamäärsõna asukoht finiitverbi suhtes

Muud kontekstitunnused:

- rõhutatus ($p = 0,04$, $V = 0,06$)
- kohustuslikkus muul viisil kui modaalverbiga
- formaalsus ($p < 0,001$, $V = 0,29$)

Ühetunnuseline analüüs

Žanr: perioodika, blogid, foorumid (tasakaalustamata)

Morfosüntaktilised tunnused:

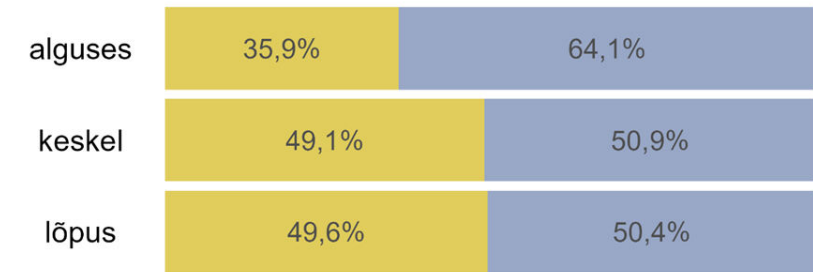
- ajamäärsõna asukoht osalauses ($p = 0,01$, $V = 0,09$)

- kõneliik
- verbi finiitsus
- finiitverbi aeg
- finiitverbi modaalsus
- finiitverbi isik ($p < 0,001$, $V = 0,18$)
- ajamäärsõna asukoht finiitverbi suhtes

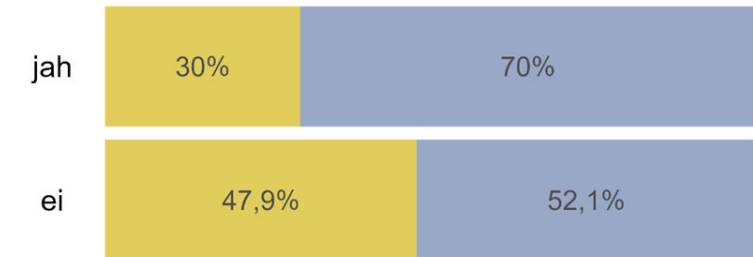
Muud kontekstitunnused:

- rõhutatus ($p = 0,04$, $V = 0,06$)
- kohustuslikkus muul viisil kui modaalverbiga
- formaalsus ($p < 0,001$, $V = 0,29$)

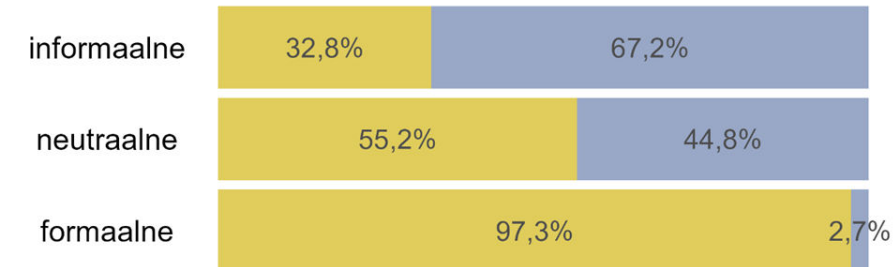
Ajamäärsõna asukoht osalauses

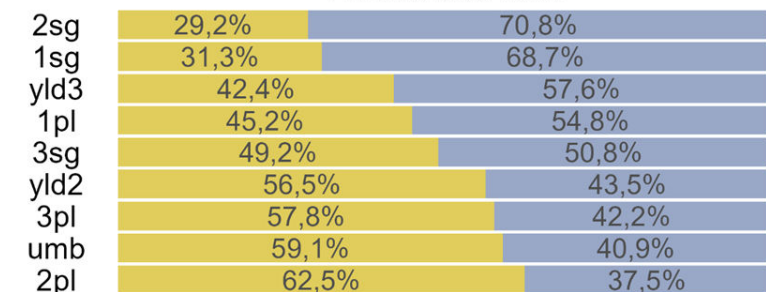
Rõhutatus

Formaalsus

Finiitverbi isik

koheselt kohe

Ühetunnuseline analüüs

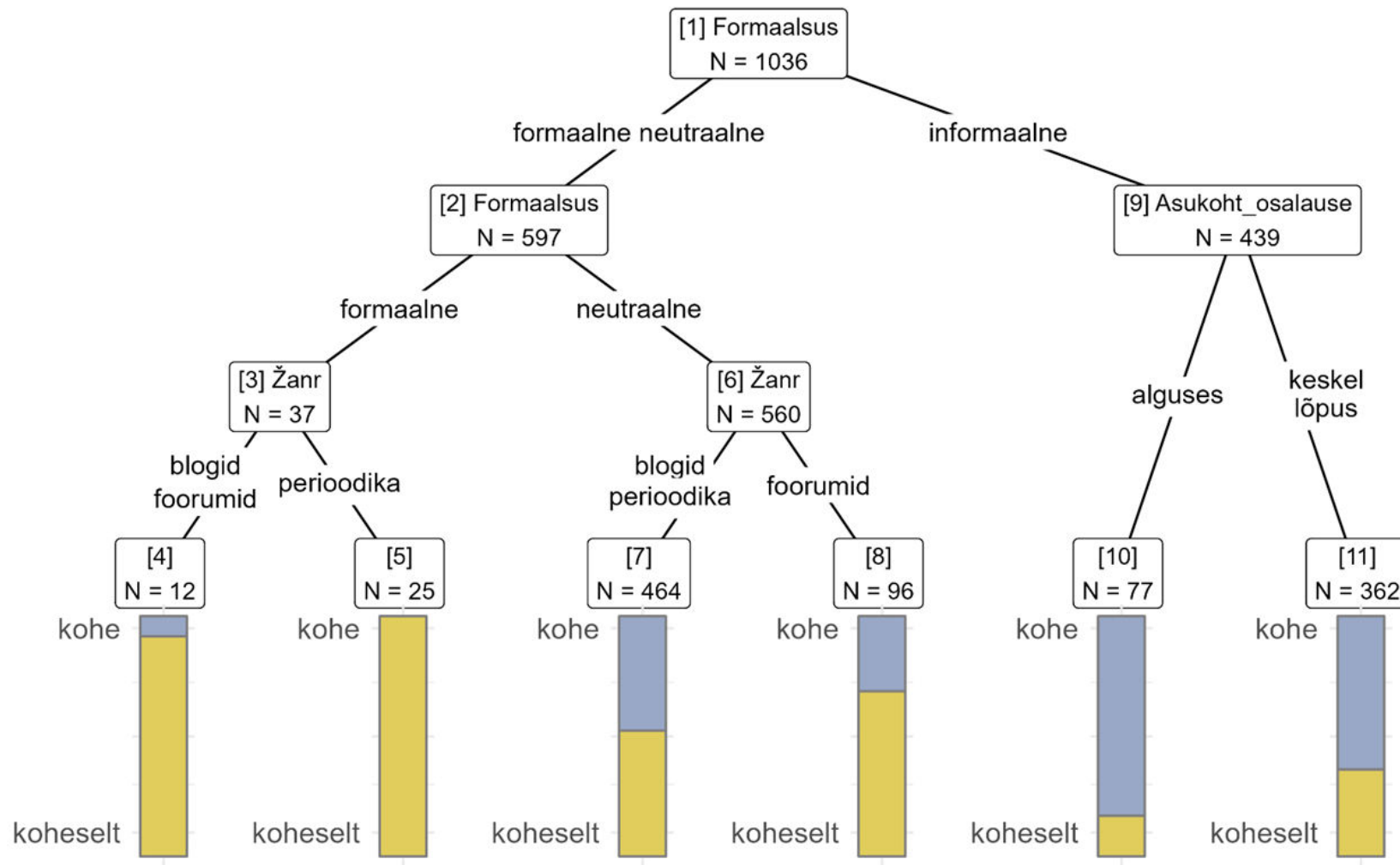
- Asukoht osalause alguses, rõhutatud, verbita, informaalne:

*See pidev ohatises olemine sul ei ole üldse hea. Tundub süütu asi aga tegelikult pole see midagi. Seega **kohe** kõne perearstile ja hea kui sul need tabletid (näiteks Acyclovir) kodus olemas.*

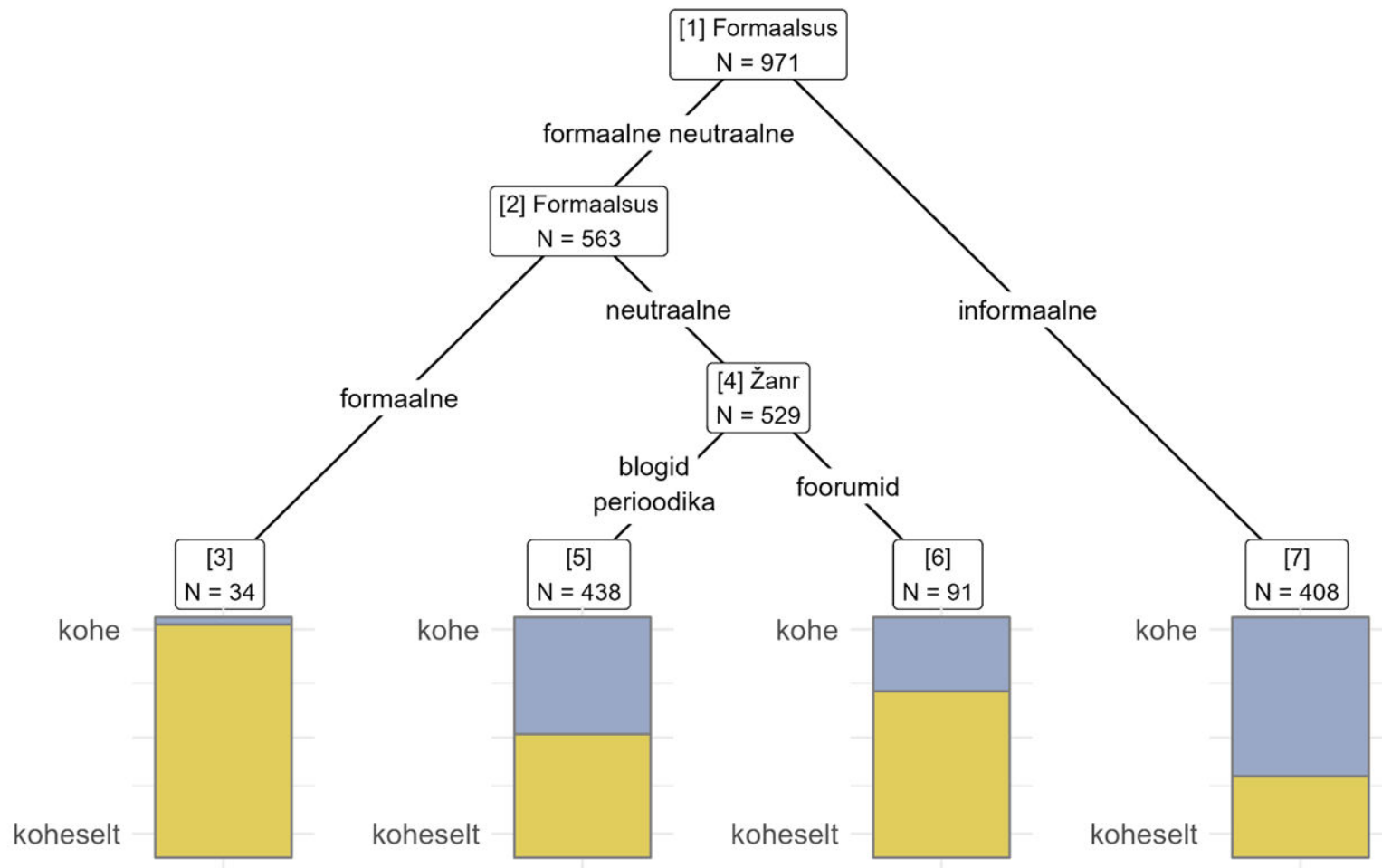
- Asukoht osalause keskel, mitterõhutatud, 2pl, formaalne:

*Kui tekib küsimusi või probleeme, andke meile sellest **koheselt** teada siinsamas foorumis, aadressile info@rmp.ee või telefonil 6 838 110.*

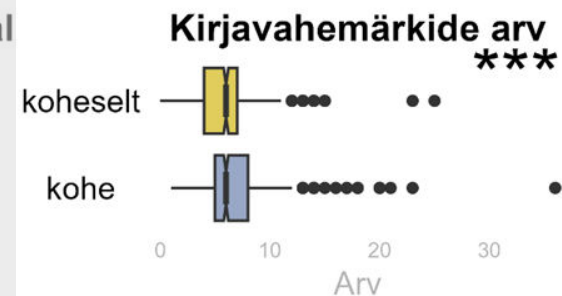
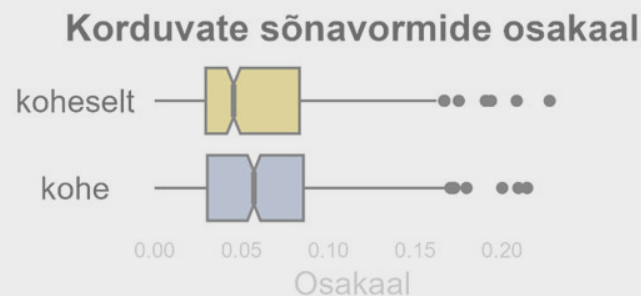
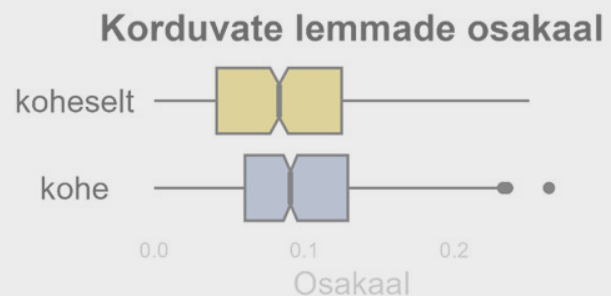
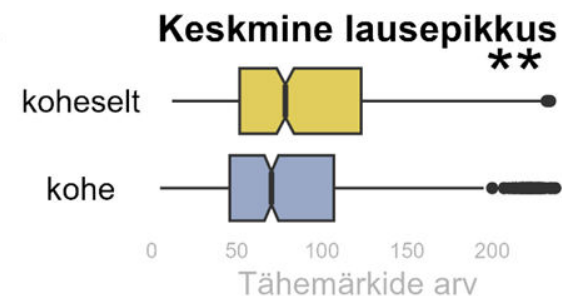
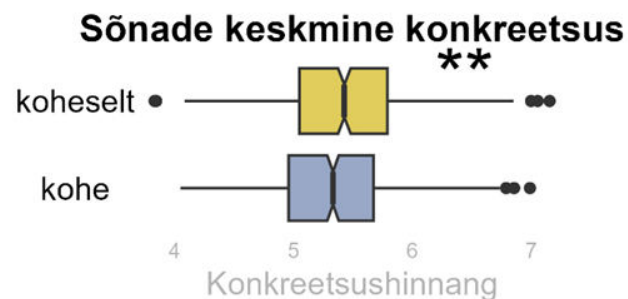
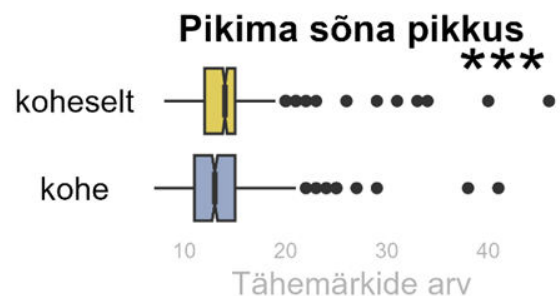
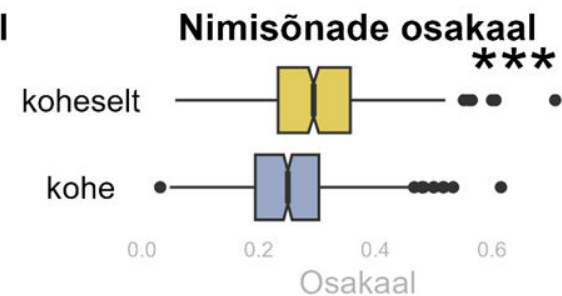
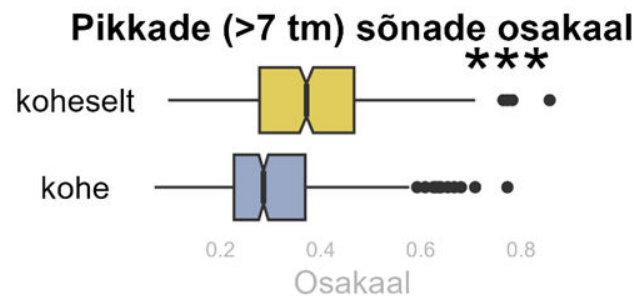
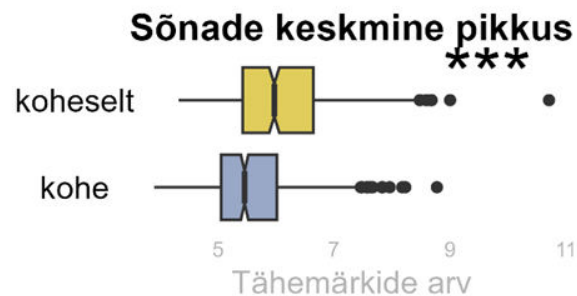
Mitmetunnuseline analüüs

Mitmetunnuseline analüüs

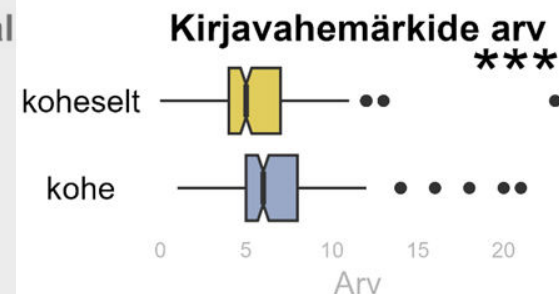
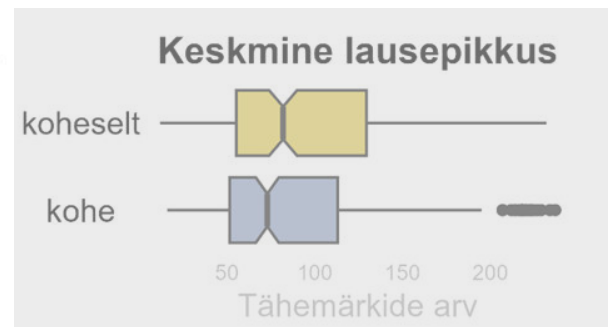
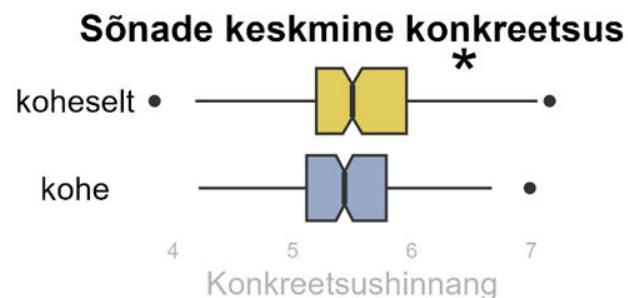
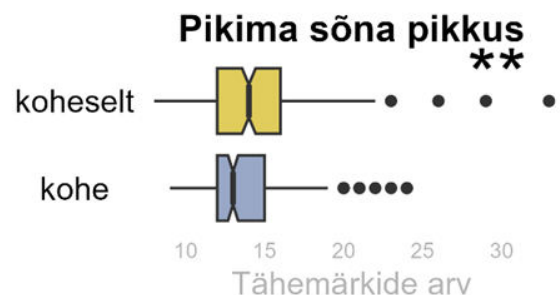
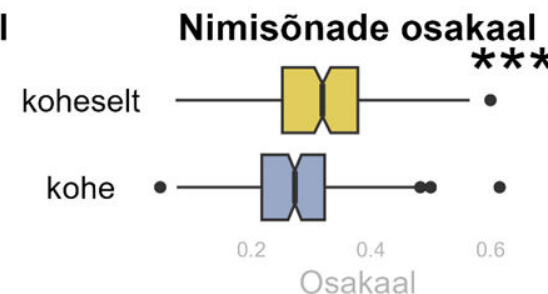
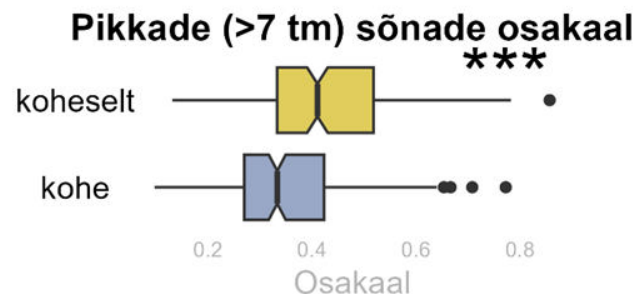
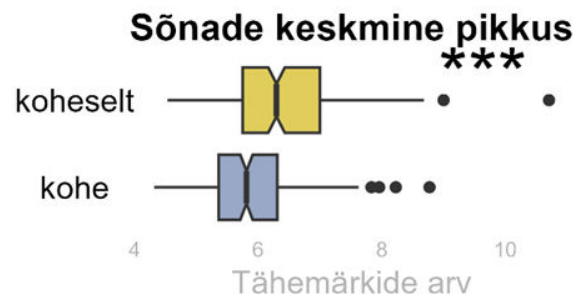

Seos teksti keerukuse markeritega

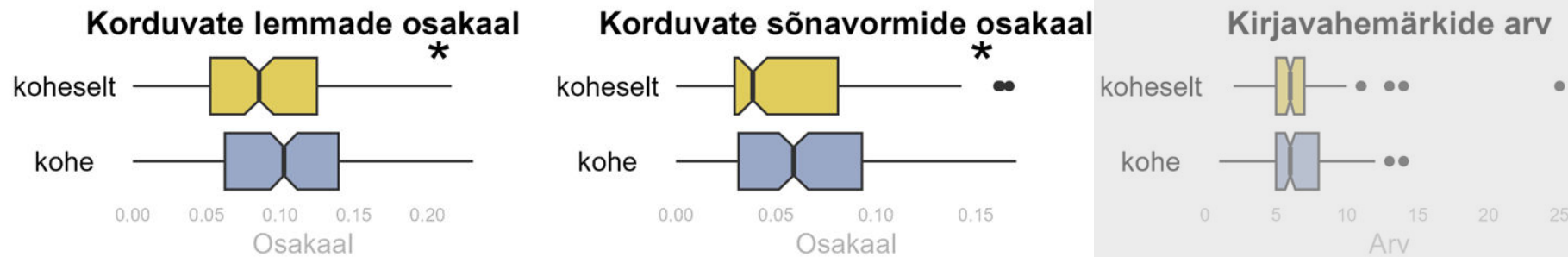
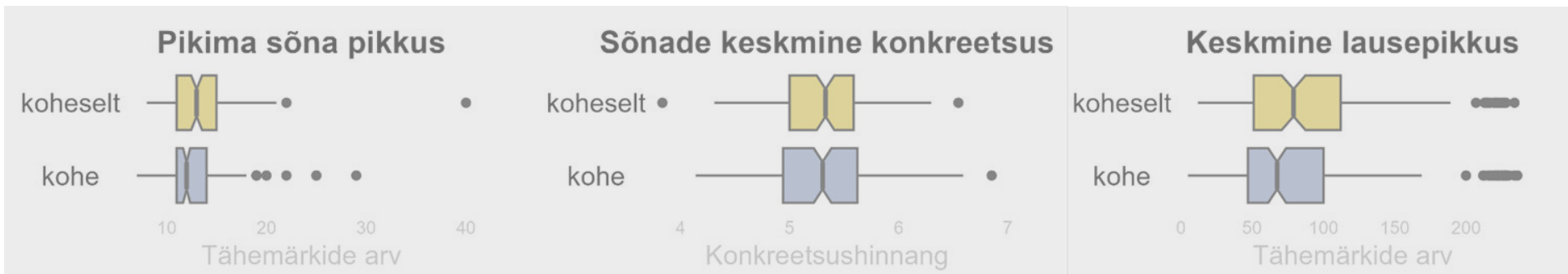
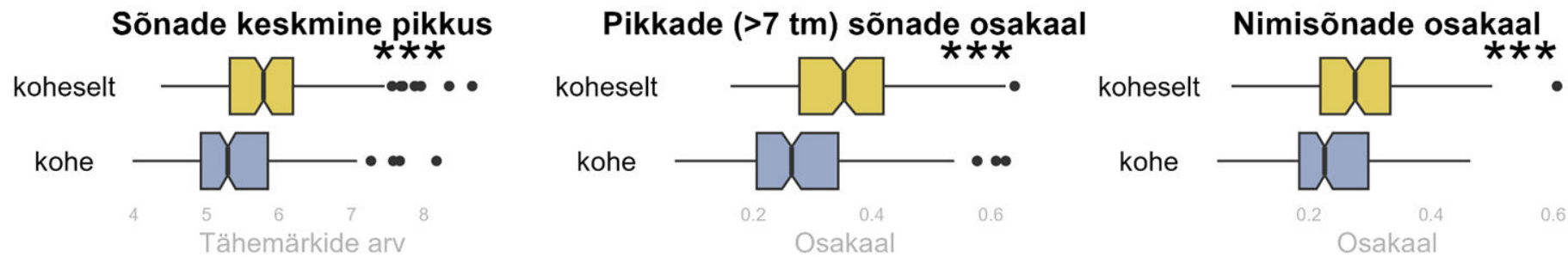

Seos teksti keerukuse markeritega

Perioodika

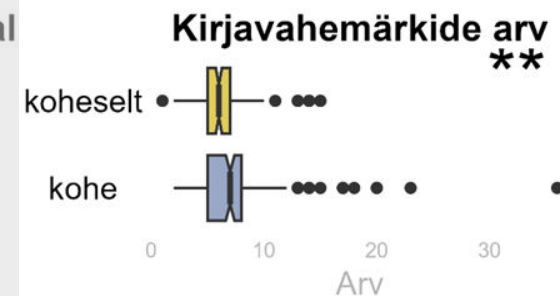
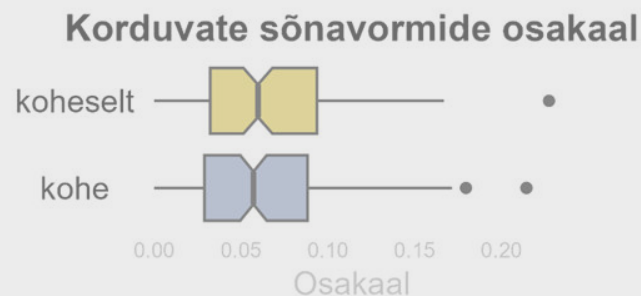
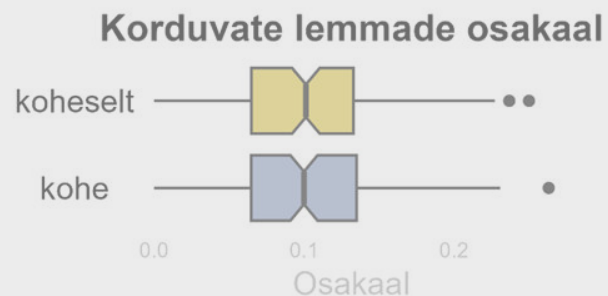
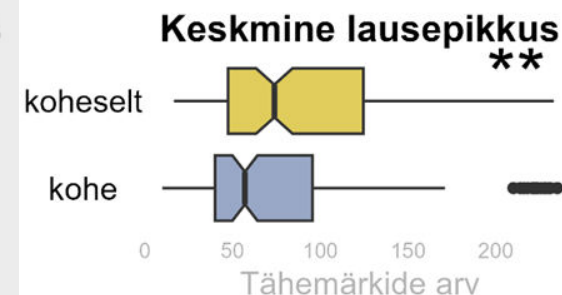
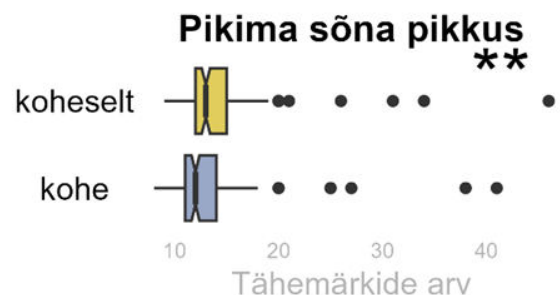
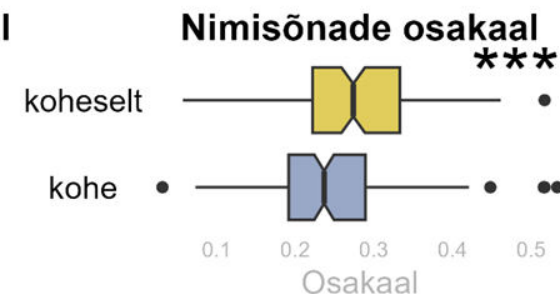
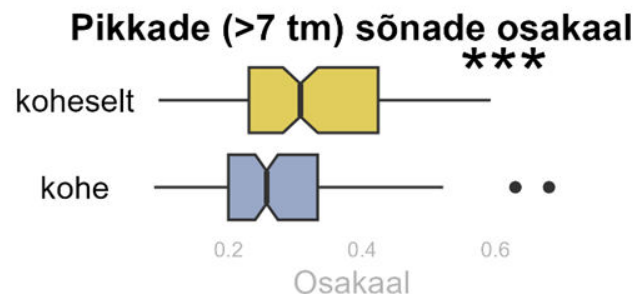
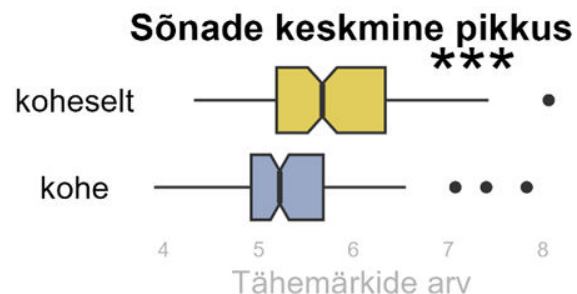

Seos teksti keerukuse markeritega

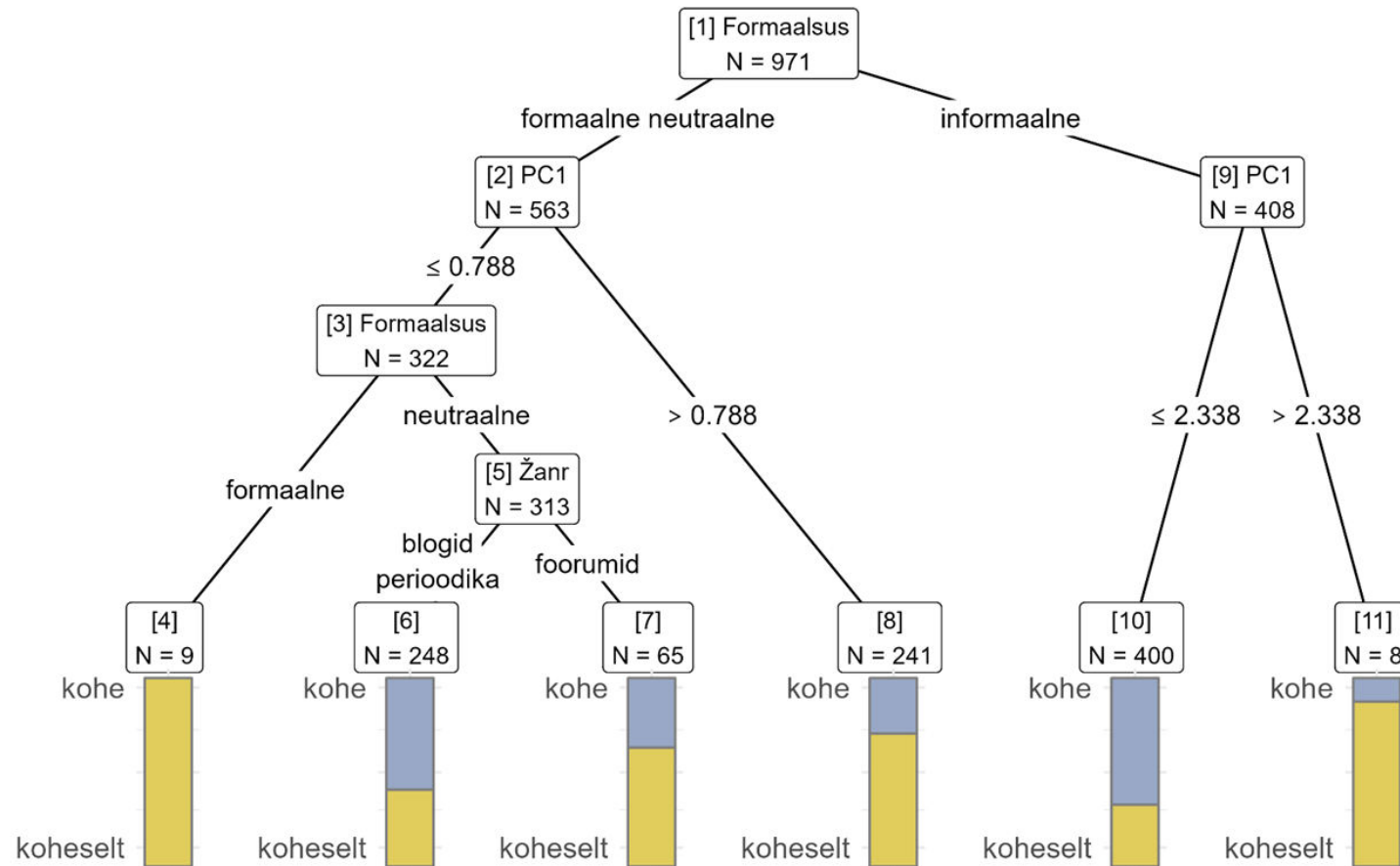

Seos teksti keerukuse markeritega

Foorumid

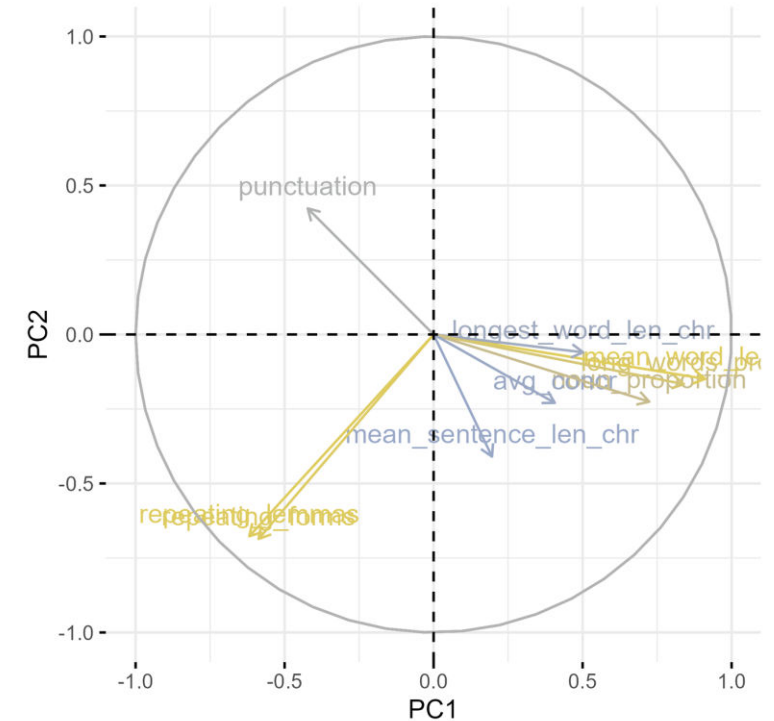

Mitmetunnuseline analüüs teksti keerukuse markeritega

Peakomponentanalüüs

Kollasega märgitud peakomponentidesse enim panustavad tunnused

Näiteid

Koheselt markeerib selgelt ajalist vahetust, mida *kohe* tingimata edasi ei annaks.

- *Lähedased käitused igati õigesti ning saatsime **koheselt** patrulli piirkonda poissi otsima.*
- *Pind on vaba ja võimaldab **koheselt** sissekolimist.*
- *SEB Pank võtab **koheselt** ühendust kõigi investoritega, et korraldada hüvitise väljamaksmine.*
- *Isik muutub füsioloogiliselt, kui ta näeb pilti söögist, mis talle väga maitseb, tema füsioloogia muutub **koheselt**, süljenäärmed hakkavad erituma jne, seejuures vabalt võib tekkida magusaisu.*
- *Kui libalugu uudistesse jõudis, kaotas neiu **koheselt** oma senise töö, kuna tal polnud mingit voli esineda oma tööandja nimel.*
- *Politsei reageeris **koheselt** ja asus suurte jõududega selgitama juhtunu asjaolusid, edastas Põhja prefektuur.*

Koheselt ei markeeri ajalist vahetust ning võib olla „liiane“.

- *Ütlen **koheselt**, et kasutan seda avaldust mitmel pool.*
- *Mitte küll **koheselt**, aga tasapisi hakkasid lisanduma vööra kultuuri iseärasused, mis mõjusid tobekoomilistena.*
- *Sa nagu tunned sisemiselt ära, mida on tahetud öelda, kuigi ei pruugi osata seda oma keeles **koheselt** väljendada.*
- *Sellele on võimalik saada **koheselt** ka tõestusi.*

Kokkuvõte

- */t-*tuletisi on taunitud sõnatasandil, aga nende tegelikku kasutust pole süstemaatiliselt uuritud.

Pealkirjale vastates: neil on küll kasutusvahe.

***kohe* tähendus ebamäärasem ('selsamal hetkel', aga ka 'õige pea'; samuti mitteajalised tähendused)**

***koheselt* 'selsamal hetkel, vahetult'**

- *Koheselt* vormi kasutus korreleerub **teksti formaalsuse ja komplekssusega**, vähem konteksti morfosüntaktiliste tunnustega. See aga **ei tähenda, et *koheselt* kasutus oleks tingimata liiane** ja lihtsalt ülemäära kohmaka ja keerulise stiili väljendus.

Pikem vorm rõhutab ajalist vahetust sarnaselt sõnadega *otsekohe* või *otsemaid*.

Koheselt kasutussagedus tõusis oluliselt **1940-1950ndatel** ning oli tihedalt seotud **direktiivsusega**, kus rõhutas tegevuse **vajalikkust** ning tegevuse **imminentsust**.

Ilmselt just nõukogude perioodi ideoloogiliste tekstidega seotuse tõttu on seda keelekorralduses taunitud. Tänapäevaks on *koheselt* levinud uutesse kontekstidesse ning direktiivsus pole enam oluline, ent **tegevuse imminentsuse** rõhutamiseks on see jätkuvalt vajalik vahend.

Kirjandus

- Aavik, Johannes (koost). 1936. Eesti õigekeelsuse õpik ja grammatika. Tartu: Noor-Eesti.
- AMSS 2013 = Paet, Tiina, Argo Mund & Tuuli Rehemaa (koost). 2013. Ametniku soovitusõnastik. Eesti Keele Instituut. <http://www.eki.ee/dict/ametnik/>
- Bazzanella, Carla. 2011. Redundancy, repetition, and intensity in discourse. *Language Sciences* 33, 243–254.
- DIGARi Eesti artiklid. <https://dea.digar.ee>
- EKG 1995 = Eesti keele grammatika 1. Morfoloogia, sõnamoodustus. Toim Mati Erelt. Tallinn: Eesti TA Keele ja Kirjanduse Instituut.
- EKI teatmik. Eesti õigekeelsuskäsiraamat. Toim Peeter Päll (peatoimetaja), Tiina Paet, Margit Langemets. Koost Peeter Päll, Maire Raadik, Tuuli Rehemaa, Margit Langemets, Tiina Leemets, Sirje Mäearu, Tiina Paet, Lydia Risberg & Arvi Tavast. Eesti Keele Instituut 2022–. eki.ee/teatmik/
- EKI ühendsõnastik 2025. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb. <https://sonaveeb.ee>
- EKK 1997 = Erelt, Mati, Tiiu Erelt & Kristiina Ross. Eesti keele käsiraamat. Tallinn: Eesti Keele Instituut.
- EKK 2020 = Erelt, Mati, Tiiu Erelt & Kristiina Ross. Eesti keele käsiraamat. Uuendatud väljaanne. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Erelt, Mati. 2019. Lause õigekeelsus. 4. tr. Tallinn: Emakeele Selts.

- Gibson, Edward, Richard Futrell, Steven T. Piandadosi, Isabelle Dautriche, Kyle Mahowald, Leon Bergen & Roger Levy. 2019. How Efficiency Shapes Human Language. *Trends in Cognitive Sciences* 23 (5), 389–407.
<https://doi.org/10.1016/j.tics.2019.02.003>
- Kilgarrieff, Adam, Vít Baisa, Jan Bušta, Miloš Jakubíček, Vojtěch Kovář, Jan Michelfeit, Pavel Rychlý & Vít Suchomel. 2014. The Sketch Engine: Ten years on. *Lexicography* 1, 7–36.
- Koppel, Kristina, Jelena Kallas, Madis Jürviste & Helen Kaljumäe. 2023. Estonian National Corpus 2023. Lexical Computing Ltd., Eesti Keele Instituut.
- Lehmann, Christian. 2005. Pleonasm and hypercharacterisation. *Yearbook of Morphology*, 119–154.
- Mäearu, Sirje. 2000. *It-liitelised määrsõnad*. Keelenõuanne soovitab 2. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Prillop, Külli, Külli Habicht. 2022. Vist või kindlasti? Tõenäosuspartikli vist pikk teekond eesti kirjakeeles. *Keel ja Kirjandus* 1–2, 35–53. <https://doi.org/10.54013/kk770a3>
- Villup, Astrid. 1969. *Adverb eesti keeles*. Tallinn: E. Vilde nim. Tallinna Pedagoogilise Instituudi eesti keele ja kirjanduse kateeder.
- Wit, E. C., Gillette, M. (1999). *What is linguistic redundancy*. The University of Chicago.
- ÕS 1960 = Õigekeelsuse sõnaraamat. Ernst Nurm, Erich Raiet & Magnus Kindlam (toim). ENSV TA Keele ja Kirjanduse Instituut. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus.
- ÕS 2018 = Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2018. Maire Raadik (toim). Tiiu Erelt, Tiina Leemets, Sirje Mäearu & M. Raadik (koost). Eesti Keele Instituut. Tallinn: EKSA.

TARTU
ÜLIKOOL

VarEs

eesti keele morfosüntaktiline
varieerumine